

הקשר בין תשתיות מקדמות פעילות גופנית לבין מאפיינים סוציו-אקונומיים ומדדי בריאות ברשויות מקומיות בישראל

דולב קרולינסקי¹, אסף נאמן^{2,3}, אלון בלום^{2,4}, גל חגית קרסו²

1 המרכז הלאומי לבקרת מחלות, משרד הבריאות, רמת גן, ישראל.

2 מכללת תל חי, גליל עליון, ישראל.

3 עיריית טמרה, טמרה, ישראל

4 מרכז השלטון המקומי, תל אביב, ישראל.

* אשת קשר

רקע

פעילות גופנית סדירה הינה בעלת תפקיד מפתח במניעת מחלות כרוניות ותמותה בטרם עת. בנוסף, היא תורמת לבריאות הנפשית והחברתית של הפרט. עם זאת, שיעורי הביצוע של פעילות גופנית בכלל האוכלוסייה בישראל, בהתאם להמלצות, הינם נמוכים ונצפים פערים בולטים בין קבוצות אוכלוסייה שונות. הסביבה הבנויה הכוללת תשתיות עירוניות (כגון שבילי הליכה וריצה, מתקני כושר, פארקים) משפיעה באופן משמעותי על היכולת של התושבים לשלב פעילות גופנית בשגרת חייהם.

מטרות

פיתוח מדד חדשני, תמפ"ג (תשתיות מקדמות פעילות גופנית), להערכת היקף התשתיות המקדמות פעילות גופנית ברשויות מקומיות בישראל, ובחינת הקשר בין ציוני המדד לבין מצב סוציו-אקונומי, מגזר ומדדי בריאות.

שיטה

במחקר נותחו נתונים מ־88 רשויות מקומיות בישראל, תוך שילוב של מידע רשמי על תשתיות עירוניות. המדד תמפ"ג כלל שלושה רכיבים: מתקני ספורט ציבוריים (55%), שטחי פארקים (30%), ושבילי אופניים (15%). משקל השימוש בהם נגזר מנתוני דוח סקר ארצי בנושא הרגלי פעילות גופנית בישראל. ציון תמפ"ג גבוה יותר העיד על היקף גדול יותר של תשתיות מקדמות פעילות גופנית ולהיפך. ניתוחים סטטיסטיים בוצעו לבחינת הקשר בין ציוני המדד לבין מדדים סוציו-אקונומיים (כולל מדד פריפריאליות), מדדי בריאות (סוכרת, עודף משקל).

ממצאים

ציוני מדד תמפ"ג נעו בטווח רחב בין הרשויות (מ-0.1 במע"אר ל-77.1 בתל אביב-יפו), עם ציון ממוצע של 19.6. נצפו פערים מובהקים בין רשויות בעלות רוב יהודי לעומת רשויות בעלות רוב ערבי ($p<0.001$). נמצא מתאם חיובי חזק בין ציוני המדד למצב הסוציו-אקונומי ($r_s=0.54, p<0.001$), ולמדד הפריפריאליות ($r_s=0.56, p<0.001$). כמו כן, נמצאו מתאמים שליליים מובהקים בין ציון המדד לבין שיעורי סוכרת ($r_s=-0.52, p<0.001$) ועודף משקל ($r_s=-0.35, p<0.001$).

טבלה 1: חמש הרשויות המקומיות בעלות ציון התמפ"ג הגבוה ביותר

מס'ד	שם רשות מקומית	גודל אוכלוסייה	ציון תמפ"ג
1	תל אביב-יפו	467,875	77.07
2	גבעתיים	61,281	38.64
3	בת ים	126,290	38.44
4	גני תקווה	22,694	33.96
5	רמת גן	169,706	31.17

טבלה 2: חמש הרשויות המקומיות בעלות ציון התמפ"ג הנמוך ביותר

מס'ד	שם רשות מקומית	גודל אוכלוסייה	ציון תמפ"ג
84	טמרה	35,405	1.03
85	דימונה	35,892	0.91
86	כסייפה	23,219	0.72
87	שפרעם	43,023	0.49
88	מג'אר	23,624	0.11

מסקנות והמלצות לקובעי המדיניות

ממצאי המחקר ממחישים כי תוכנית לייזום ולהשקעה בתשתיות מקדמות פעילות גופנית הינה בעלת פוטנציאל תרומה משמעותי לצמצום פערי בריאות בין קבוצות אוכלוסייה. יישום המדד ברמה הלאומית והמקומית יסייע לרשויות לזהות מחסור בתשתיות, להציב סדרי עדיפויות בהשקעות, ולכוון משאבים לקהילות מוחלשות, לרבות יישובים ערביים ופריפריאליים. מדיניות כזו תתרום לשיפור איכות השירותים המוניציפליים, העלאת רמת הבריאות והפחתת תחלואה, תוך עידוד לאימוץ אורח חיים פעיל במרחב הציבורי.